

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу
Дніпровського державного
технічного університету

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ МОВОЮ ПЕРЕКЛАДУ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, глобалізація суспільства, економічні й політичні інтеграційні процеси, прискорення науково-технічного прогресу сприяють появі великої кількості новоутворень у багатьох мовах світу. У цьому плані найбільш репрезентативною є англійська мова, яка поступово закріплюється у статусі міжнародної і активно сприяє процесу глобалізації. Поява великої кількості нових лексичних одиниць відображає і одночасно визначає зміни сьогодення, свідчить про комунікативну потребу суспільства вербалізувати нові предмети, поняття, факти.

Мова – це динамічна система, яка постійно змінюється під впливом багатьох чинників. Розвиток культури, суспільства, технічний прогрес, з одного боку, міжнародний статус англійської мови, з іншого, постійне стрімке збільшення користувачів англійської мови неминуче відбивається на неологізації її лексичного складу. Редакційні колегії авторитетних словників англійської мови (Oxford English Dictionary, Collins Gem English Dictionary, Merriam-Webster Dictionary тощо) постійно фіксують новотвори, або нові значення у вже існуючих слів, наводячи вражаючі за кількістю списки зафіксованих неологізмів. У свою чергу, велика кількість неологізмів становить інтерес в аспекті лінгвістичних досліджень: визначення факторів, які сприяють появі неологізмів, їх ролі в поповненні складу мови, аналіз способів творення нових лексичних одиниць і визначення найбільш продуктивних серед них моделей словотвору, питання лексикографічної їх фіксації, вирішення полемічного й нині питання визначення терміна «неологізм».

Вивчення неологізмів є одним з актуальніших напрямів сучасної лінгвістики. Питання неології присвячені роботи таких вчених, як І.В. Андрусак, С.М. Єнікеєва, Ю.О. Жлуктенко, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, О.С. Кубрякова, Е.А. Лукьяненко, В.В. Овсянніков, Т.О. Пахомова, О.О. Селіванова, А.А. Уфимцева, А.В. Янков. Явище неологізації вивчається як взагалі, так і в окремих її аспектах: дослідження змін у лексичному складі англійської мови як результату взаємодії культур, як відображення ментального стану людини (С.В. Мангушев, В.О. Чердиченко), представлення типологічної характеристики англомовних неологізмів (О.М. Головка), окремих способів утворення неологізмів, зокрема одному з продуктивніших – телескопії (Л.Ф. Омельченко, О.О. Жихарева, Н.М. Максимчук, Л.В. Биркун, Т.В. Алимовой тощо). Коло питань, пов'язаних із неологізмами, значно ширше й постійно поповнюється новими, ще невивченими аспектами цього явища, або такими, що потребують уточнення й подальшого дослідження, зокрема, питання опису нових словотворчих засобів й моделей, аналізу нових лексико-семантичних парадигм і, відповідно, самого поняття «неологізм». Крім того, поповнюючи лексичний склад мови, сучасні неологізми становлять неабиякі труднощі і для перекладу. Зазначене коло проблем і зумовлює актуальність досліджень, пов'язаних із неологізмами.

Метою статті є аналіз наявних продуктивних способів утворення неологізмів сучасної англійської мови, значення нових словотворчих моделей, а також виявлення стратегій перекладу неологізмів. Емпіричну базу нашого дослідження становлять сучасні англомовні неологізми, отримані шляхом суцільної вибірки з онлайн-словників Oxford English Dictionary (OED) за 2017 рік, Merriam-Webster Dictionary, ресурсів Wordspy.com та UrbanDictionary.com.

Згідно з останніми публікаціями Оксфордського словника (OED), який чотири рази на рік публікує списки зареєстрованих в англійській мові новоутворень, їх кількість становить понад 2 000 одиниць за рік. Так, згідно з даними каліфорнійських вчених з організації Global Language Monitor, в англійській мові нове слово з'являється кожні 98 хвилин [5, с. 64], так у березні 2017 р. до OED увійшло понад 500 неологізмів, в червні – понад 600, вересні – більше 1 000. І це при тому, що до онлайн-словника потрапляють лише ті неологізми, відсоток використання яких суспільством є досить високим. До друкованої ж версії Оксфордського словника потрапляють не всі неологізми онлайн-словника, а лише ті, які протягом тривалого часу будуть фіксуватися й використовуватися у мові.

Можливість появи в англійській мові такої великої кількості новоутворень, у першу чергу, пояснюється її аналітичним складом, саме поліморфізм (граматична полівалентність) робить мову такою гнучною у плані словотвору. Зазначимо, що висока ступінь аналітизму притаманна не лише англійській мові, нині зростання аналітизму спостерігається і у багатьох європейських мовах, зокрема в романо-германській сім'ї мов.

Визначення самого терміна «неологізм» залишається полемічним, існує багато його дефініцій, вчені підкреслюють порівняність цього поняття, деякі новотвори згодом переходять до загальноживаної лексики, деякі так і не закріплюються у лексичній.

Полемізують і стосовно того, чи можна вважати поняття «новотвір» і «новоутворення» синонімічними до поняття «неологізм» [7]. Загалом неологізми визначають або як слова чи словосполучення, що утворилися для позначення нових реалій дійсності (як шляхом власних ресурсів, так і шляхом запозичень з інших мов), або трактують більш широко, відносячи до неологізмів не лише новотвори, а й вже наявні у мові лексичні одиниці, які отримали нове значення. У нашому дослідженні ми розуміємо під неологізмами слова або словосполучення,

які є новими за своєю формою і значенням у цей момент часу, а також мають нове соціокультурне значення. Для нашого дослідження важливим є і те, що новотвори є віддзеркаленням суспільних змін, адже «в момент свого появи і використання обществом они в той или иной степени отражают факты перемен, отмеченные индивидуальным и коллективным сознанием» [7, с. 167].

Виділяють такі принципи утворення неологізмів: 1) для позначення нових реалій за традиційними моделями словотвору з наявних у мові морфем; 2) вже існуючі слова отримують нові значення на основі схожості явищ; 3) слово запозичується з іншої мови для позначення іншого явища в цій мові [1].

Найбільша кількість неологізмів утворюється у сферах масової комунікації, комп'ютерних технологій, мережі Інтернет, медицині, науці, суспільно-політичному й повсякденному житті, соціально-економічній галузі. Основними способами утворення неологізмів є **словотворча** (афіксація, утворення складних слів, конверсія, скорочення) і **семантична деривація**, а також **запозичення**. Аналізуючи склад розмовної лексики і фразеології англійської мови першого десятиліття ХХ ст., Ю.А. Зацний зауважує, що «надходження з інших мов у цей період становлять менш 2%» [2, с. 165], і головним чином поповнення словникового складу здійснюється шляхом використання власних ресурсів за наявними у мові моделями словотвору. Як зазначається у праці [8], «дійсно нові» слова в англійській мові становлять менш ніж 1% з усіх неологізмів, основна ж частина слів і виразів включає принаймні один лексичний компонент, який є відомим. Отже, нині найпродуктивнішими способами поповнення словникового складу англійської мови є словоскладання, телескопія, афіксація, конверсія, зворотня деривація, на які припадає 96% словотворчих неологізмів [3, с. 13].

Аналізуючи активність різних способів утворення нових слів, Ю.А. Зацний зазначає суттєве зростання кількості афіксальних і складних неологізмів [2, с. 165]. Нові слова утворюються із вже наявних у мові префіксів та суфіксів. Проте варто зауважити, що протягом останніх років в англійській мові з'явилася значна кількість нових *словотворчих елементів* перехідного типу, так званих «комбінувальних форм», «нових» афіксів і афіксальних елементів: *.com, .net, tel., mobi, dot., e-, i-, -ware, -racy, -ariat, -erati, war-, -gate* тощо [2, с. 165–180]. Саме тому деякі лінгвісти наголошують на необхідності перегляду самого «поняття «словотвір» щодо англійської мови, оскільки в ній почали створюватися одиниці, що складаються лише з афіксів або словотворчих елементів перехідного типу» [2, с. 165], крім того, ці елементи мають ознаку «рекурентності», адже вони беруть участь у словотворчих процесах.

До найбільш поширених префіксів, які беруть участь у сучасному словотворі, належать: *anti-* (**anti-vaxxer** п. – батькі, які відмовляються від щеплення дітей, також **anti-vaxx** adj.), *bio-* (**bio-mom; biononymity, biononymous**), *cyber-* (**cyberscriber** п. – людина, яка публікує яку-небудь інформацію онлайн; **cyberflaneur** п. – людина, яка «блукає» інтернетом суто з цікавості, без певної цілі), *de-, dis-, eco-* (**eco-anxiety, eco-bling, economics, econophysics**), *ego-, giga-, hyper-* (**hypercarnivore** п. – тварина, раціон якої головним чином складається з м'яса; **hyperpalatable** adj. – надзвичайно смачний, внаслідок гармонійного поєднання жиру, цукру й солі), *mis-, nano-, non-, pre-* (**precap, precapping; preimburse; pretext, pretexting, pretexter**), *post-* (**post-truth** – слово 2016 р. за Оксфордським словником; **postnational, post-racial**), *techno-* (**technorealist; technostalgia**) тощо.

Серед суфіксів виділяють *-ability, -able, -ac, -acy, -ance, -ant, -ed, -ee, -er, -holic, -iac, -ian, -ic, -ish, -ism, -ist, -ization, -ify, -ize, -or, -land, -ology, -ous* тощо. Ряд «старих суфіксів» (*-able, -holic, -ism* тощо) набуває нових значень: **googlable, facebookable, non-clergyable, facebookian, twiterable, braniac, technoholic, lookism, hackitivism, slacktivism, come-outism, obesist, dollarization**.

Продуктивним способом утворення неологізмів залишається словоскладання за такими продуктивними моделями: N+N, Adj+N, N+Adj, Prep+N, Pron+N.

Youthquake – слово 2017 р. за даними Оксфордського словника, відоме ще з 1960-х рр. для позначення неочікуваних змін у моді, культурі, поглядах. Нині у зв'язку з ростом політичної активності молоді у Великобританії та інших англійських країнах використовується для позначення політичних й соціальних змін, що відбулися під впливом молоді.

Runcommuter п. – людина, яка буквально «розривається», намагаючись вчасно добратися до роботи з пригороду й назад.

Big-nudging п. – використання персональних даних для моделювання й оптимізації поведінки людей із наміром підштовхнути останніх до правильного вибору у житті.

Greenesonomy – економіка розглядається як компонент природного середовища і його безпосередня частина.

Post-truth adj. – «пост-правда» – слово 2016 р. за версією Оксфордського словника. Термін набув популярності після виходу Великобританії з ЄС й президентських виборів у США й позначає обставини, за якими об'єктивні факти менш впливають на формування суспільної точки зору, ніж емоції та власні переконання.

Sheesonomy – економіка, в якій жінки мають більший вплив й контроль стосовно прибутків й витрат, як у домашньому господарстві, так і у суспільстві.

Активним процесом словотворення є телескопія – зрощення фрагментів лексичних одиниць. Слова-телескопи утворюються майже в усіх сферах життя, яскраво засвідчуючи домінуючий нині принцип лінгвістичної економії. Інтенсивний ріст зростання корпусу телескопізмів Л.Ф. Омельченко пояснює тим, що «вони опираються на закономірності словотворення, притаманні англійській мові, проявляючись у формі скорочення кореневих морфем і спрощення складних слів, а також відповідають експресивно-семантичним тенденціям, що постійно оновлюють лексичні одиниці, які втрачають свою виразність у процесі мовлення» [6, с. 14]. Стосовно структурних характеристик телескопізмів зазначимо, що вони можуть складатися як з усічених фрагментів слів, так і представляти собою часткові слова-злитки, тобто такі, в яких об'єднуються один усічений елемент і повна форма іншого.

Biotecture n. (**biological+achitecture**) – архітектурний стиль, який поєднує у собі біоелементи, також bio-tect n. – архітектор, що практикує цей стиль – біотек.

Farmscraper n. (**farm+skyscraper**) – високоповерхова будівля, призначена для вирощування сільськогосподарських культур.

Manel n. (**man+panel**) – панель (платформа), або інша суспільна група, яка складається лише з чоловіків.

Winterval n. (**winter+festival**) – слово з OED надходжень за вересень 2017 р., хоча воно і відоме з 1982 р., проте лише нині зазначено його популяризацію. Воно позначає усі зимові свята, починаючи з Різдва до «Старого Нового року».

Fearonomics n. (**fear+economics**) – негативний вплив страху та занепокоєння на економічну діяльність.

Internet n. (**internet+ nest**) – людина, яка обкладає себе подушками, ковдрою й іншими речами, сидючи вдома перед монітором комп'ютера, і «мандрує» інтернетом.

Unkeyboardinated adj. – відсутність фізичної й розумової координації, нездатність печатати текст без помилок.

Staucation n. (stay home + vacation) – відпочинок вдома.

Стосовно конверсії можна зазначити чисельність прикладів переходу дієслів у іменники і навпаки:

to amazon – робити покупки на сайті Amazon;

to greenwash – приховувати справжній стан екологічних проблем;

to version – створювати нову версію будь-чого.

Абревіація є також одним із динамічних механізмів утворення нових лексичних одиниць. На думку дослідників, до лексичних скорочень належать не лише абревіатури, але й усичення та телескопізми. У свою чергу, абревіатури поділяють на фонетичні абревіації (B2B, C4IST, C2B2C), акроніми (DOMA, BOGOF, MOOC, NEET) й ініціалізми (AFK, RDI, XAI). Серед сучасних неологізмів багато скорочень зі скороченою першою частиною вихідного словосполучення (i-biology, i-dotter, m-commerce, m-government, p-book, p-hacking, t-crosser).

Переклад неологізмів потребує врахування, у першу чергу, контексту, розуміння того, в яких ситуаціях можливе вживання того чи іншого неологізма, тобто врахування екстралінгвістичної інформації. Тому цікаві висновки О.О. Кольцової, яка провела опитування серед британців стосовно розуміння неологізмів. Результати виявилися дещо несподіваними. Вік респондентів був від 25 до 45 років, група змогла вказати значення лише 36% неологізмів поза контекстом. Інформанти повідомили, що зустрічали лише 50% із запропонованих неологізмів, проте активно, за їх думкою, використовуються лише 15–20% нових слів, які були відібрані для аналізу [4, с. 609]. При перекладі неологізмів треба брати до уваги і те, що не всі суспільства розвиваються рівномірно, тому серед наявних способів відтворення неологізмів (транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, використання функціонального аналогу), як правило, перевага віддається описовому перекладу або калькуванню:

MOOC (massive open online course) – масовий відкритий курс дистанційного навчання;

NEET (not in employment, education or training) – молодь, яка ніде не навчається і не працює;

AFK (away from the keyboard) – «відсутній за клавіатурою».

Поряд з описовим перекладом можливе застосування калькування або транскрипції/транслітерації: Bed head – «незастелене ліжко», від зачіски, коли волосся стирчить у різні сторони [3, с. 31], Phablet – фаблет, смартфон із великим екраном.

Лексична система англійської мови перебуває у стані постійного динамічного розвитку, активно поповнюючись неологізмами у різних галузях суспільно-політичного життя, науки, інформаційно-комунікативних технологій тощо. Неологізми переважно утворюються морфологічним способом за наявними у мові словотворчими моделями. Крім того, зазначаються поява й ріст нових афіксів й афіксальних елементів, що беруть участь в утворенні неологізмів і, у свою чергу, потребують перегляду самого поняття «словотвір». Під час перекладу неологізми мають бути переосмислені і виражені у мові перекладу або із застосуванням словникового еквіваленту (якщо такий є), або шляхом пояснення. Якщо у мові перекладу відсутні еквіваленти нових явищ, предметів тощо, вони передаються описово або відтворюється їх фонетична чи орфографічна форма.

Література:

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. М.: Флинта: Наука, 2002. 384 с.
2. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів: ПАІС. 228 с.
3. Зацний Ю.А., Янков А.В. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник. Вінниця: Нова Книга, 2010. 224 с.
4. Кольцова Е.А. Неологизмы английского языка XXI века. Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика. 2017. Т. 8. № 3. С. 604–613.
5. Натарова Н.В. Феномен неологизма в современном языке. Альманах современной науки и образования. 2016. № 12 (114). С. 64–67.
6. Омельченко Л.Ф., Жихарева О.О. Прагматичні характеристики англійських телескопізмів. Вісник Житомирського державного університету. 2010. Вип. 51. С. 12–16.
7. Пасечная Л.А., Попова Т.В. К проблеме дефиниции нового слова в современной лингвистике. Вестник Оренбургского гос. ун-та. 2005. № 11. С. 167–171. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-definitsii-novogo-slova-v-sovremennoy-lingvistike>.
8. Kalinovska I. Neologisms – their origin and how they reinvigorate language. URL: <http://termcoord.eu/2016/08/neologisms-their-origin-and-how-they-reinvigorate-language/>.

Анотація

**Н. ВАЛУЄВА. СПОСОБИ УТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМІВ
ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ МОВОЮ ПЕРЕКЛАДУ**

У статті увага приділяється основним шляхам утворення неологізмів в англійській мові, зокрема, словотворчій деривації (афіксації, словоскладанню, конверсії, телескопії, абрєвіації). Зазначається, що неологізми становлять труднощі для перекладу, найбільш поширеним прийомом їх передачі є описовий переклад.

Ключові слова: неологізм, афіксація, телескопія, конверсія, абрєвіація.

Аннотация

**Н. ВАЛУЕВА. СПОСОБЫ ОБРАЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ АНГЛИЙСКИХ НЕОЛОГИЗМОВ
И ИХ ПЕРЕДАЧА В ЯЗЫКЕ ПЕРЕВОДА**

В статье рассматриваются основные способы образования неологизмов в английском языке, в частности, способы словообразовательной деривации (аффиксация, словосложение, конверсия, телескопия, аббревиация). Отмечается, что неологизмы представляют трудности для перевода, наиболее распространенным способом их передачи является описательный перевод.

Ключевые слова: неологизм, аффиксация, телескопия, конверсия, аббревиация.

Summary

**N. VALUYEVA. MAIN PROCESSES OF NEOLOGISM FORMATION AND WAYS
OF NEOLOGISMS TRANSLATION**

The article concerns the main methods of neologisms formation in English language, in particular, the following linguistic processes as affixation, compounding, conversion, blending and abbreviation. It has been noted that translators face difficulties while neologisms translation. The most common way of neologism translation is descriptive translation.

Key words: neologism, affixation, blending, conversion, abbreviation.